

Олександр Мирончук

У ПОШУКАХ БОГА

(Швед Г. Бог у словах і висловах. — Кременчук: Піраміда, 2009. — 131 с.).

Довгий час сфера сакрального була забороненою для наукового дослідження. Атеїстичне виховання позначилося на українській гуманітарній науці, зокрема мовознавчій. І тільки в незалежній Україні відновилися наукові дослідження релігійного феномену (В. В. Німчук, Н. Д. Бабич, П. В. Мацьків, Н. О. Мех, С. В. Бібла, І. Г. Павлова, Н. В. Пуряєва, Ю. В. Осінчук та ін.). Долучаються до цієї справи і всі, хто не байдужий до долі рідного слова. Прикладом цього є книга заслуженого вчителя України Григорія Шведа — зібрання приказок, прислів'їв, ідіом, народних та літературних афоризмів, фраз, сталих словосполучень, порівнянь, припрошень, побажань, божб, замовлянь, заклинань, прокльонів, каламбурів та інші виразів, що характеризують ставлення українців до Бога, відображають релігійний світогляд українського народу, у яких поряд із християнством — національною релігією — відчутний вплив язичництва, марновірства та атеїзму.

На початку книги подано авторську добірку лексем, об'єднаних у синонімічні ряди з домінантами *Бог*, *Богородиця*, *Христос*, *Біблія*, *Євангеліє* (С. 4-5). Далі продовжує і завершує книгу велика добірка висловів із ключовим словом *Бог*, що розміщені в алфавітному порядку (за першим словом вислову) (С. 5-128). У висловах відображено суб'єктивне сприйняття і розуміння українським народом поняття «Бог».

Як фахівець із біології, автор звертає увагу на народні назви рослин з основою *бог* та її фонетичними варіантами: *Біждерево* (С. 8), *Богородичний чепчик* (С. 19), *Рука Божя* (С. 100) та ін.

Г. І. Швед кваліфікує лексеми *жінка* (С. 26), *правник* (С. 62), *циган* (С. 68), *ворожка* (С. 82) та ін. як давньоукраїнські назви осіб, проте не дає пояснення і підтвердження фактам їхнього існування.

Кілька висловів будуть цікавими з погляду діалектології. Так, читачі дізнаються про лексико-фонетичний варіант лексе-

ми *Бог* — «*Біг*» (С. 8), про вживання скороченої форми особового займенника *його* — «*го*» (С. 64), про те, що умовна частка *би* може вживатися на початку речення: «*Би Бог боронив з Івана пана*» (С. 8) тощо.

У наведених у збірнику висловах побутують народнорозмовні варіанти найменувань святих — агіонімів: *Микола* (С. 73), *свята Варвара* (С. 102), *святий Авраам* (С. 102) та ін.; а також еортонімів — найменувань свят: *Водохреща* (С. 39), *Спас* (С. 55), *Обретіння* (С. 128) та ін.

Деякі вислови мають біблійне походження: *Без Божої волі й волос (волосина) з голови не спаде* (С. 7); *Віддати кесареви кесарю, а Боже Богові* (С. 38) тощо.

Наводить Г. І. Швед і демінутивні розмовні варіанти слова *Бог*, не властиві церковно-релігійній сфері: *Боженьку* (С. 9), *Богочку Таточку* (С. 59).

Ознайомиться читач рецензованого видання й зі словотвірним рядом, що містить компонент *бог-*: *богобійний, богобоязкий, богобоязливий, богобоязкий, богобоящий* (С. 17), *боговідступний, боговідступник* (С. 17), *богомільний* (С. 18) та ін.

Цілком схвалюючи появу такої книжки, хочемо висловити кілька порад її автору:

1. При збиранні мовного матеріалу необхідно його паспортизувати, вказуючи на джерело отримання інформації. Це не тільки додало б науковості праці, але й розширило б її використання у сфері діалектологічних, соціолінгвістичних та інших досліджень.

2. Наведені вислови варто подавати в контексті, де слово виявляється в усіх лексико-семантичних варіантах, набуває конкретного значення.

3. Зібрані вислови варто було б об'єднати у жанрові групи або позначити ремарками їхню жанрову належність.

4. Не зовсім коректно подано тлумачення деяких слів: *православні* — 'з правого боку світу' (С. 9), *благодать* — 'дар щільень' (С. 9). Таких прикладів можна навести чимало.

Загалом книга справляє позитивне враження. Вона буде цікавою релігієзнавцям, богословам, духовенству, філологам та всім, хто цікавиться релігійним життям України та українців. Зібраний матеріал становить велику цінність для лінгвістичних досліджень.